

TÜRKİYE'DE M.E.B. BAĞLI OKULLARDA FRANSIZCA'NIN OKUTULMAMASI SORUNU

THE PROBLEM OF NON-APPLICABILITY OF FRENCH LANGUAGE AT SCHOOLS OF MINISTRY OF EDUCATION IN TURKEY

Rıfat GÜNDAY

OMÜ Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Fransızca Eğitimi ABD
Öğretim üyesi 55139 Kurupelit/SAMSUN

Özet:

Bu araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda Fransızca'nın yabancı dil olarak okutulmasındaki sorunlar saptanarak, Fransızca'nın tekrar ilköğretim ve orta öğretim okullarında birinci veya ikinci yabancı dil dersi olarak okutulması konusundaki eğilimler tespit edilmiştir. Yabancı dil seçiminde dikkate alınan ölçütler, uygulamalar ve bunların ortaya çıkardığı sorunlar; ilk, orta ve yüksek öğretim olmak üzere tüm öğretim düzeylerinde ele alınmıştır. Çağın gerekleri, gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar, Türkiye'nin konumu, okullardaki öğretmen ve öğrenci durumu göz önünde bulundurularak daha gerçekçi yabancı dil eğitimi politikası izlenmesi gerektiği vurgulanarak çözüm önerileri sunulmuştur.

Abstract :

In this article, some positive tendencies about French language, formerly given up to include in the national curriculum, are agreed to include again in the national curriculum to teach as a first or second foreign language at primary and secondary public schools in the ministry of Education. The criteria on teaching foreign language selection, the applications, and the consequent problems, are examined in all levels of primary, secondary and higher education. The requirements of the age, the applications in developed countries, the strategic location of Turkey, the number of teachers and students in schools, the importance of more practical foreign language policies are emphasised and suggestions for solution are proposed.

Key Words : Foreign language selection, foreign languages, compulsory second foreign language.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil seçimi, dil çeşitliliği, zorunlu ikinci yabancı dil.

GİRİŞ

Bilişim ve iletişim alanlarındaki gelişmeler, ülke sınırlarını ve kıtalar

arasındaki mesafeleri ortadan kaldırmıştır. Yaşadığımız iletişim çağında gelişmeleri yakından takip edebilmek için gereksinim duyulan

araçların başında dil gelmektedir. Toplumlar, bilgi birikimlerini ve kültürel zenginliklerini ancak dil aracılığı ile paylaşabilmektedirler. Bu nedenledir ki; kültürde, teknolojiye ileri ulusların konuştukları dilleri öğrenmek bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitimin temel hedeflerinden birisi, çağın gerektirdiği doğrultuda bireyler yetiştirmek olduğuna göre, Milli Eğitim Bakanlığı'nın, müfredat programını hazırlarken, okutulacak yabancı dillerin seçimi konusunda yeni bir düzenlemeye gitmesi kaçınılmazdır.

Her şeyden önce, yabancı dil eşittir İngilizce düşüncesinin değişmesi gerekmektedir. Avrupa'da 1980'den bu yana zorunlu eğitim sürecinde her öğrencinin iki yabancı dil bilmesinin önemi vurgulanarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin Milli Eğitim Bakanları yabancı dil eğitiminin geliştirilmesine yönelik kararlar almışlardır

(Durukafa 2001:36). Avrupa Birliği Komisyonu'nun hazırladığı eğitim raporunda, üye ülkelerdeki bütün öğrencilerin Avrupa Birliği üyesi ülkelerin dillerinden üç tanesini bilmeleri öngörülmektedir. Tüm üye ülkeler, birbirleriyle anlaşabilmek için dil çeşitliliğini özendirici eğitime hız vermek amacıyla 2001 yılını Avrupa Diller Yılı ilan etmişlerdir (Durusoy 2001:9). Avrupa Birliği, "küçük yaşlardan başlayarak, ömür boyu dil öğrenmeyi teşvik etmek, birden fazla yabancı dil ve özellikle nadir dillerin öğrenimini yaygınlaştırmak, kurumlar arası değişim programları ile farklı kültürlerin birbirleri ile kaynaşmasını sağlamak için çalışmalar yapılmaktadır" (Güven 2001:35). Üye ülkelerin dilleriyle birlikte toplam 30 dili yabancı dil olarak okullarında sunarak, küresel topluma doğru giden süreçte birkaç yabancı dilin öğrenimini özellikle teşvik etmektedir (Özcan 2001:42).

İngilizce'nin dünyada yaygın olarak kullanıldığını düşünüp okullarında yabancı dil eğitimine pek önem vermeyen İngiltere dahi, diğer uluslarla ticari ve kültürel bağlarını geliştirmek için son yıllarda yabancı dile ağırlık vermeye başlamış, bu amaçla 1990 yılından başlayarak bütün öğrencilerin en az bir yabancı dil dersi almasını öngören Ulusal Müfredat Programını uygulamaya koymuştur (Ledbury 2001:59). Bu bağlamda, M.E.B.'nin Avrupa Birliği ile aynı doğrultuda bir program hazırlaması, ülkemiz gençliğinin çağdaş eğitim düzeyine ulaşması açısından bir zorunluluktur.

Araştırmada yabancı dil seçimi konusunda okul yöneticileri ve öğrenci velilerinin görüşleri ile öğrencilerin istekleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yabancı dil seçiminde göz önünde bulundurulması gereken etmenler ve okullardaki fiziki kapasitenin yararlı kullanımı ile ilgili anket soruları hazırlanmıştır. Bazı sorular hem okul yöneticilerine, hem velilere ve hem de öğrencilere yöneltilmiştir. Her sorunun hemen ardından, verilen yanıtların önemli olanları doğrudan aktarma yöntemiyle verilmiştir. Daha sonra da bu yanıtların yorumu yapılmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü 12 okuldan 4 tanesinin yöneticileri anket formlarını yanıtızsız bırakmışlardır. Bazı öğrenciler de soruların birkaçını yanıtlamamışlardır. Yanıtızsız bırakılan rakamlar yüzde değerlendirmesine alınmamıştır. Ayrıca her okulun bütün sınıflarını anket uygulama kapsamına almamız olanaksızdı, bu nedenlerle öğrencilerin verdikleri rakamlarla yöneticilerin verdikleri rakamlar arasında farklar bulunmaktadır, fakat bu, sonuca varmamızı engelleyecek bir etken değildir.

Araştırmanın örneklemini, Samsun ilinde, ilk, orta ve yüksek öğretim kademesindeki öğrenci gruplarını, okul yöneticilerini ve velileri kapsamaktadır. Ankete 8 okul yöneticisi, 539 öğrenci velisi ve 432 ilköğretim, 395 orta öğretim, 157 yüksek öğretim öğrencisi olmak üzere toplam 1531 kişi katılmıştır. Okulları seçerken, eğitimde fırsat eşitliği ilkesini yansıtabilmek açısından kent merkezi, ilçe ve köy okullarını kapsayacak biçimde örnekleme yapmaya özen gösterilmiştir.

Okullar:

1. İlköğretimde:

Zorunlu bir yabancı dil seçimi.

Kent merkezi: Gülsüm Sami Kefeli İlköğretim Okulu

Milli Eğitim Vakfı İlköğretim Okulu

İlçe merkezi: Terme İlköğretim Okulu

Köy okulları:

Samsun Merkez köy okulları:

5 yıllık eğitim veren Demirci İlköğretim Okulu

8 yıllık eğitim veren Demircisu İlköğretim Okulu

İlçe köy okulları:

5 yıllık eğitim veren Terme Beşikli İlköğretim Okulu

8 yıllık eğitim veren Terme Muratlı İlköğretim Okulu

2. Orta öğretimde:

Zorunlu birinci ve zorunlu veya seçmeli ikinci yabancı dil seçimi.

Kent Merkezi:

Birinci ve ikinci yabancı dil olarak okulunuzda hangi yabancı dilleri okutuyorsunuz?

Birinci yabancı dil

a)Almanca :-

b)Fransızca :-

c)İngilizce :7

d)Hiçbiri :1 (Köy İlk.Ok.5 Y.)

İkinci yabancı dil

a)Almanca :3

b)Fransızca :2

c)İngilizce :-

e)Hiçbiri :4 (İlk.Ok.)

Soruya 8 yöneticinin verdiği yanıttan, artık M.E.B. bağlı okullarda Fransızca ve Almanca'nın birinci yabancı dil olarak okutulmadığı, sadece İngilizce okutulduğu anlaşılmaktadır.

Ondokuz Mayıs Lisesi
Atatürk Anadolu Lisesi
Kız Meslek Lisesi
Özel Meralcan Koleji
İlçe Merkezi:
Terme Lisesi

3. Yüksek öğretimde:

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi

a) Yabancı Diller Bölümü
Fransızca ve Almanca
Öğretmenlikleri Anabilim dalları

b) İlköğretim Bölümü Sınıf
Öğretmenliği Anabilim dalı

BULGULAR VE YORUMLAR

Okul yöneticilerine yönelik sorular:

Okul yöneticilerine okullarında hangi yabancı dil veya dillerin okutulduğu, hangi yabancı dilin okutulacağına kimlerin karar verdiği, yabancı dil öğretmeni sıkıntısı bulunup bulunmadığı sorularak yabancı dil seçimi ve okullara ikinci zorunlu yabancı dil konulması konularındaki görüşleri alınmıştır. Yabancı dil seçimini yönlüten etmenler ve dil öğretimine etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bununla birlikte liselerin özellikle dil bölümleri ve süper lise kısımlarında çok az sayıda da olsa seçmeli derslerde ikinci yabancı dil olarak Fransızca okutulduğu görülmektedir. Verilen yanıtlardan düşündürücü olan ise, bir

ilköğretim okulundaki öğrencilerin yararlanamamalarıdır.
yabancı dil öğretiminden hiç

Okullarda öğrencilerin gördükleri yabancı diller açısından, sayısal dağılımları nasıldır, yazınız?

	Birinci yabancı dil	İkinci yabancı dil
Almanca öğrenci sayısı :	-	90
Fransızca öğrenci sayısı :	-	36
İngilizce öğrenci sayısı :	4147	-

Bu soruya verilen yanıt, çok az sayıda öğrencinin ikinci yabancı dil olarak Fransızca öğretiminden yararlandığını göstermektedir.

Okulumuzdaki yabancı dil öğretmeni ve bir öğretmene düşen öğrenci sayısı kaçtır?

	(Öğretmen)	(Öğrenci)
Almanca :	3	30
Fransızca :	3	12
İngilizce :	20	280

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımında da Fransızca öğretmenine ne kadar az öğrencisi düştüğü anlaşılmaktadır. İngilizce öğretmenine 280 öğrenci, Almanca öğretmenine 30 öğrenci düşerken,

Fransızca öğretmenine sadece 12 öğrenci düşmektedir. Öğrenci dağılımları göstermektedir ki fizikî yapı ve öğretmen sayısı dikkate alınmaksızın sadece İngilizce yabancı dil olarak okullarda okutulmaktadır.

Uygulanan sistemde yabancı dil öğretmeni sıkıntısı çekiyor musunuz?

- a)Evet : 7
b)Hayır: 1

Bulgular, okulların %87.5'inde yabancı dil öğretmeni (İngilizce) açığı bulunduğunu göstermektedir. 8 yöneticiden 7'si uygulanan sistemde yabancı dil öğretmeni sıkıntısı çektiklerini belirtmektedirler. Buna karşın, M.E.B. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın, 2000 yılında yürütülmesini istediği Destek Araştırmalarından 51.madde yabancı dil öğreniminin, okul öncesi eğitim ve ilköğretim birinci sınıftan itibaren başlatılmasının çocuk gelişimi ve eğitsel açıdan incelenmesini içermektedir. 2001 yılı Destek Araştırmalarının 82. maddesi de aynı konuya değinmektedir. M.E.B. önümüzdeki yıllarda yabancı dil

eğitimini okul öncesi dönemde ve ilköğretim 1. sınıftan itibaren vermeyi planlamaktadır (Milliyet:13.03.2000). Samsun ilinde anket yaptığımız hiçbir ilköğretim okulunun 4. ve 5. sınıflarına İngilizce alan öğretmeni girmezken, birçok okulda ise 6. 7. ve 8. sınıflara dahi alan dışı öğretmenler girerken, söz konusu uygulamaya geçildiğinde M.E.B.'nin yeterli sayıda İngilizce öğretmeni sağlaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tek dil politikasından vazgeçilmediği sürece böyle bir uygulamaya geçilmesi anlamsız olacak, çünkü İngilizce öğretmen açığı daha da artacaktır. Fakat yetişmiş çok sayıda öğretmenin bulunduğu Fransızca ve Almanca başta

olmak üzere dünyada geniş kullanım alanı olan diğer diller de okullarda yaygınlaştırıldığı takdirde İngilizce'deki yığılma önlenilebilecektir. 2000 yılı Destek Araştırmasınının 52. maddesi ise yabancı dil eğitiminin açık öğretim yoluyla yapılmasının değerlendirilmesini içermekte ve bu uygulama iki yıldan bu yana birçok ilde sürdürülmektedir. 2001 yılı Destek Araştırmasınının 83. maddesi de aynı konuyu içermektedir. M.E.B. bu uygulama yoluyla İngilizce öğretmeni yetiştirmeyi amaçlamıştır, fakat bu uygulama başarılı bir yabancı dil öğretimi açısından daha başlangıçta

sakıncalar içermektedir. Uzaktan kumanda sistemle başarılı yabancı dil öğretmeni yetiştirilemez. Yabancı dil öğretmeni yetiştirirken uygulanması gereken birçok aktif yöntem ve kazandırılması gereken çok sayıda beceri bulunmaktadır. Her ne kadar bu öğrenciler iki yıl yüz yüze eğitimden yararlansalar da bu, örgün eğitime oranla verimsiz ve yetersiz olmaktadır. Açık öğretim yoluyla yetiştirilen İngilizce öğretmeniyle örgün eğitimde yetiştirilen İngilizce öğretmeni arasında önemli ölçüde mesleki bilgi ve beceri farkı olacaktır.

Öğrencilerin yabancı dil seçimini siz mi, veliler mi, yoksa öğrenciler mi belirliyor?

- a) Okul yönetimi : 5
- b) Veliler : 2
- c) Öğrenciler : 1

Fransızca'yı yabancı dil olarak seçmemeleri konusunda yaptıkları baskıya dikkat çekmektedir. Daha önceki sorularda da değindiğimiz sorunları çözüme ve başarılı bir yabancı dil öğretimi gerçekleştirebilmek için, okul yöneticileri yabancı dil seçimini öğrencilerin istek ve ilgisine bırakmalıdır. Yabancı dil olarak sadece İngilizce seçeneği sunmak yerine Fransızca ve Almanca gibi dillerin de yaygın olarak kullanılan yabancı diller olduklarını, iyi öğrendikleri takdirde bu yabancı dillerin de gelecek yaşantılarında onlara pek çok avantajlar sağlayacağını anlatmaları gerekmektedir.

Yabancı dil seçimini siz yapıyorsanız bu seçimi yaparken hangi ölçütleri göz önünde bulunduruyorsunuz? Açıklayınız.

anlamakta güçlük çekmekteyiz. Bazı yöneticiler de İngilizce'yi seçmelerinin nedenlerini şu şekilde açıklamaktadırlar: "Türkiye'nin şartlarına uygun olduğundan. Konuşma dili olarak ülkemizde İngilizce'nin daha yaygın olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca hangi ulustan olursa olsun, diğer uluslar ana dilleri dışında İngilizce konuşuyorlar." Fakat, yöneticilerin dikkate almadıkları nokta: İngilizce yaygın olarak kullanılan yabancı dil olsa da, bazı alanlarda zaman zaman İngilizce bilmenin yeterli olmadığı ve diğer dillere de gereksinim duyulduğu gerçeğidir.

Bu soru

Velilere

Çocuğunuzun okuyacağı yabancı dili kim seçiyor?

- a) Ben seçiyorum : 25
- b) Çocuğum kendisi : 130
- c) Okul yöneticileri : 350

Anketi yanıtlayan velilerin %69.3'ü çocuklarının okuyacağı yabancı dilin seçimini okul yönetiminin

yaptığını belirtmektedirler. Bu da okul yöneticilerinin benzer soruya verdikleri yanıtların oranıyla örtüşmektedir. Dil

seçiminde en az etken rolü velilerin oynadığı anlaşılmaktadır, öğrencilerin yanıtları da aynı doğrultudadır. Velilerin görüşleri özet olarak şöyle: "Çocuğumun ilgi duyduğu yabancı dili seçmesini isterim. Seçilecek dillerin dünyada kullanım alanlarının yaygınlığına bakarım. Bilim, teknoloji, ekonomi gibi alanlarda ileri düzeyde olan ülkelerin kullandıkları diller olmalı. Yabancı dil öğretmenin alan öğretmeni olup olmadığına, okulun dile verdiği öneme, fizikî kapasite, araç ve gereçlerin yeterliliğine bakarım.

İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinin her okulda okutulmasını isterim. Fransızca ve Almanca ilköğretimin ikinci kademesinde çocuklar için yararlı olur. Birinci yabancı dili olarak İngilizce, ikinci yabancı dil olarak da Fransızca ve Almanca okutulsun. Milli Eğitim, okul yönetimi seçiyor, ben seçmiyorum." Yanıtlar, Fransızca'nın gerek birinci ve gerekse de ikinci yabancı dil olarak okutulması yönünde istekler olduğunu göstermektedir.

Ülkemizdeki İngilizce öğretmeni açığının kapatılmadığı ve özellikle kırsal kesimdeki okullar başta olmak üzere birçok okulda İngilizce derslerinin boş geçtiği ya da branş dışındaki öğretmenler tarafından bu derslerin verildiği ve çocuğunuzun yabancı dil eğitimi için standart kabul edilen sayının üstünde, sınıf mevcutlarının kalabalık olduğu gerçeklerini de dikkate alarak, çocuklarınıza yabancı dil olarak sadece İngilizce okutmak yerine, Fransızca, Almanca ve diğer yabancı dilleri de okutma olanağı verildiği takdirde, çocuklarınızın bu dillerden birini okumasını ister misiniz? Açıklayınız.

Bu soruya;

- 322 veli evet isteriz, daha yararlı ve güzel olur diye,
- 43 veli sadece İngilizce okumasını isterim, şeklinde
- 35 veli İngilizce öncelikli tercihim olur, yanıtını vermiştir.

Bulgular, velilerin %80.5' inin çocuklarına İngilizce dışında Fransızca, Almanca veya diğer önemli dillerden birini okutmayı istediklerini göstermektedir. %8.7'si öncelikli tercihlerinin İngilizce olduğunu belirtmiştir. Sadece %10.7 si çocuklarının öğreneceği yabancı dil konusunda tek tercihlerinin İngilizce olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bazı veliler böyle bir olanak verilirse çocuklarınıza Fransızca okuturuz, şeklinde açıklamada bulunmuşlardır. Konuyla ilgili açıklamalar şu şekilde devam etmektedir: "Başka diller de okutulursa daha yararlı olur. İngilizce ve Fransızca okuması tercihimdir. Böyle bir seçme olanağı verilirse, alan

öğretmeni derse girecekse çocuğumun diğer yabancı dilleri öğrenmesini kesinlikle isterim. Kültür her şeyden önde gelir. Yabancı dil bilmek her zaman yararlıdır." M.E.B.'nın tek İngilizce tercihiyle velilerin tercihleri tam olarak örtüşmemektedir.

İlk ve orta öğretim öğrencilerine yönelik sorularda daha çok öğrencilerin yabancı dil öğreniminin getireceği avantajlar konusunda bilinçli olup olmadıkları saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin, izlenen yabancı dil eğitimi politikası ve programları konusundaki görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Sizce yabancı dil öğrenmek gerekli midir?

- Evet : 797
- Kısmen : 18
- Hayır : 11

Öğrencilerin %96.5'i yaşadığımız bilmenin önemli olduğunu bilgi ve iletişim çağında yabancı dil bilincindedirler.

Hangi yabancı dili veya dilleri öğreniyorsunuz? Yazınız.

Birinci yabancı dil için

İngilizce : 808

Fransızca : 19

Almanca : 22

Hiçbiri : 8

İkinci yabancı dil için

İngilizce : -

Fransızca : 80

Almanca : 62

Anketi yanıtlayan öğrencilerden sadece %10'a yakın bir kısmı Fransızca öğretiminden faydalanabilmektedir. Aslında bu oran Almanca'dan da azdır. Bu oranın yüksek çıkmasının nedeni anketi uyguladığımız okullardan biri olan Özel Meralcan Kolejinin, öğrencilerine okuttuğu ikinci yabancı dilin zorunlu Fransızca olmasındandır. Burada az sayıda da olsa yabancı dil dersi görmesi gerekirken, yabancı dil dersinden yararlanamayan öğrenciler olduğu görülmektedir. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesiyle hiç bağdaşmayan bir durum söz konusudur ve bu soruna bir an önce çözüm bulunmalıdır. Bulgular ilginç bir sorunu daha ortaya

koymaktadır: birinci dil olarak Fransızca ve Almanca okuduklarını söyleyen öğrenciler, daha önce okudukları okullarda, bu yabancı dilleri okumuşlar, eğitimlerinin ileriki aşamalarında bu yabancı dilleri devam ettirme imkanı kendilerine verilmemiştir. Bunu öğrencilerden bir tanesi özellikle belirtmiştir: daha önce köy ilköğretim okulunda okuduğu yabancı dil Fransızca iken eğitiminin daha sonraki aşamaları için geldiği kent merkezindeki ilköğretim okulunda sadece İngilizce okutulduğu için Fransızca eğitimini devam ettirememiştir.

Dünyada en çok hangi dillerin yabancı dil olarak okutulduğu konusunda bilginiz var mı? Açıklayınız.

İngilizce : 498

Fransızca : 447

Almanca : 385

İspanyolca : 82

Japonca : -

Rusça : 7

İtalyanca : 3

Arapça : 3

Bilemiyorum : 93

Fransızca'nın ikinci önemli dil olduğu öğrenciler tarafından da ortaya konulsa bile, okul yöneticilerinin çoğu bunun bilincinde değildirler. Araştırma

yaptığımız okullarda Fransızca'ya birinci dil olarak hiç rastlamazken, ikinci dil olarak okutulmasında da sorunlar bulunmaktadır. Samsun kent

merkezinde Kız Meslek ve 100. Yıl liseleri dışında, liselerde okul yöneticileri tarafından sadece Almanca ikinci yabancı dil olarak okutulmaktadır.

Fransızca öğretmenlerinin İngilizce ya da Türkçe derslerine kaydırıldıkları, Almanca öğretmenlerine ders çıkartabilmek için sadece Almanca'yı seçtiklerini söylemektedirler. Bu da, birinci yabancı dil olarak sadece İngilizce okutulduğu gibi, ikinci yabancı dil olarak da sadece Almanca mı okutulmak isteniyor sorusunu akla getirmektedir. Oysa, Avrupa Birliğine üye "10 ülkede ikinci yabancı dil zorunlu iken, öğrencilerin %91'inin İngilizce, %34'ünün Fransızca, %15'inin Almanca ve %10'nun İspanyolca öğrendiği görülmektedir" (Güven 2001:37). İngiltere'deki okullarda en çok öğretilen dil Fransızca'dır (Ledbury 2001:60-61,

Çiçek 1993:188). İngilizlerin yabancı dil olarak en çok Fransızca'yı öğretmelerinin nedeni, İngilizce'nin ardından dünyada Fransızca'nın en yaygın kullanım alanı olan dil olmasından kaynaklanmaktadır. Dünyanın dört bir yanına yayılmış olan Fransızca'yı konuşan farklı toplumlar bulunmaktadır (Haddad 1994:245-247). Diploması dilleri arasında en önde yer alan Fransızca, başta Ortak Pazar olmak üzere uluslar arası pazarlarda geniş bir kullanım alanına sahiptir (Çiçek 1993:187-188). Durusoy (2000), İngilizce'nin AB'de hakim bir dil olmadığını, ancak resmi metinlerin İngilizce ve Fransızca olarak yayımlandığını belirtirken, Alper de (2000) AB'de Fransızca'nın önemli bir dil olarak karşımıza çıktığını vurgulamaktadır.

Hangi yabancı dili öğreneceğinize kim karar veriyor?

- a) Ailem : 55
b) Okul yönetimi : 434
c) Kendim: 326

Bu bulgular bir kez daha okutulacak yabancı dilin seçiminde okul yönetiminin belirleyici olduğunu göstermektedir. Okul yönetiminin dil seçiminde etkin rol oynamasına karşın,

Hangi yabancı dil veya dilleri okuyacağınız kendi seçiminize bağlı değilse, birinci ve ikinci yabancı dil için hangi dil veya dilleri tercih ederdiniz?

Birinci yabancı dil için

- İngilizce : 430
Fransızca : 67
Almanca : 59
İspanyolca : 5
Japonca : 5
İtalyanca : 1
Arapça : 2
Rusça : 1

öğrencilerin "kendim" şeklinde verdikleri rakamların yüksek oluşu, onların içinde buldukları gelişme döneminde kendisini gösteren benlik duygusuna bağlanabilir.

İkinci yabancı dil için

- İngilizce : 29
Fransızca : 344
Almanca : 277
İspanyolca : 49
Japonca : 59
İtalyanca : 4
Arapça : 3
Rusça : 29

Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%75.4') birinci yabancı dil için İngilizce'yi tercih etmektedir. %11.5'i Fransızca, %10.3'ü de Almanca okumak istemektedirler. Fransızca, İngilizce'den sonra en çok tercih edilen ikinci dil durumundadır. Özellikle ikinci yabancı dil seçimi söz konusu olduğunda, büyük bir farkla ilk sırayı Fransızca almaktadır. Öğrencilerin %43.4'ü ikinci yabancı dil olarak Fransızca okumak isterken, Almanca'nın tercih oranı %35.9 dur, Japonca %7.5, İspanyolca %6, İngilizce %3.6, Rusça %3.6 oranlarında kalmaktadır. İlginçtir ki bu oranlar Avrupa ülkelerinde okutulan oranlarla paralellik göstermektedir. Diğer dilleri tercih eden öğrenci sayısı sadece birkaç tanedir. Yanıtlar göstermektedir ki, okullara Fransızca konulup okul yönetimi tarafından rehberlik yapıldığı takdirde Fransızca dersi almak isteyen öğrencilerin sayısı daha yüksek rakamlara ulaşabilecektir. Bu sonuçlar doğrultusunda yabancı dil eğitiminin yeniden yapılandırılması yararlı olacaktır.

*Niçin bu dilleri seçtiniz?
Açıklayınız.*

Gerekçeler şu şekildedir:
"Fransızca'yı önceden biraz biliyordum

Almanca ve Fransızca Öğretmenlikleri bölümlerini seçtiğiniz için memnun musunuz?

- a) Evet : 29
- b) Kısmen : 60
- c) Hayır : 18
- d) Şu anda kararsızım : 8

Bulgular, öğrencilerin bir belirsizlik içerisinde olduklarını göstermektedir. Çünkü dört yıl boyunca eğitimini gördükleri alanlara öğretmen ataması yapılmamaktadır. Ancak bir sertifika aldıkları takdirde sınıf öğretmeni olarak atamaları yapılabilmektedir.

ve okulda daha da ilerletmek istiyorum. Fransızca öğrenmek ilgimi çekiyor ve seviyorum. Dünyada İngilizce'den sonra yabancı dil olarak en çok okutulan ve en yaygın kullanım alanı olan dil Fransızca olduğu için bu dili seçiyorum. Dünya devletleri arasında ve uluslararası düzeyde İngilizce'nin yanında kullanılan ikinci dil Fransızca'dır. Yurdumuza bu dilleri konuşan turistler çok gelmektedir. Ailem Almanya'da oturduğu için Almanca öğrenmek istiyorum, bu gelecekteki yaşantımda daha çok işime yarayacak. Fransızca ve Almanca Avrupa ülkelerinde en yaygın olarak kullanılan diller olduğu için." Öğrenciler burada da seçimlerini yaparken mantıklı gerekçeler ortaya koymaktadırlar.

**Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi**

**Fransızca ve Almanca
Anabilim Dalları öğrencilerine
yönelik sorular:**

Konunun bu boyutlarında incelenmesinden sonra bir de Fransızca ve Almanca Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin görüşleri araştırılıp yansıtılmaya çalışılmıştır.

Mezun olduğumuzda kendi alanımızda çalışma olanağı bulamayışımızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Açıklayınız.

Bu durum öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir: "Yabancı dil denince sadece İngilizce düşünülüyor. Ülkemizde belirli bir yabancı dil eğitim anlayışı olmadığından ya da diğer

dillerin önemini yok saymalarından kaynaklandığını düşünüyorum. Binlerce Fransızca ve Almanca bölümü mezunu genç atanması söz konusu iken, İngilizce okutacağız diye yabancı dil derslerinin okullarda boş geçmesi tutarsızlıktır. Dört yıl eğitimini aldığım alanda değil de yabancı olduğum bir alanda görev yapmak, ders vereceğimiz öğrenciler açısından acı verici ve Türkiye'nin geleceği açısından çok kötü bir durum. Almanca öğretmenliği bölümünde okuyorum. Mezun olduğumuzda kendi alanımıza atanmamamız, öğretmenlik yapmamamız anlamına geliyor. Başka bir alanda öğretmenlik yapmayı düşünmek bile beni büyük bir çıkmaza sokuyor. Atanmayacak olmam, derslerime motivasyonumu olumsuz yönde etkiliyor" şeklindeki yanıtlar, eğitimde emek, zaman ve kaynağın hedefler doğrultusunda iyi kullanılmadığını ortaya koymaktadır.

Size göre Türk Milli Eğitim sisteminde yabancı dillerin seçimi ve okutulması konusundaki sorunlar nelerdir ve bu sorunlar nasıl aşılabilir? Açıklayınız.

Öğretmen adaylarının görüşleri özetle: "Öğrencilerin ve velilerin yeterince bilinçlendirilmemesi. Milli Eğitim, temel sorunları ortaya koyup kurallar sistemi geliştirmelidir. İngilizce dışındaki diğer dillerin önemi yeterince anlaşılamamaktadır. Öğrencilere tek dilin yetersiz olduğunu anlatmak gerekmektedir. M.E.B.'nin, bünyesinde yabancı dil bilen çok sayıda öğretmen varken, zoraki İngilizce'ye tek yabancı dilmiş gibi önem vermesi yanlıştır. İlköğretim ve orta öğretim okullarına Fransızca ve Almanca dersleri koyup öğrencilere bu dersleri sevdirebilir. Okullarda okutulan yabancı dillerin

seçmeli olduğunu sanmıyorum. Bu okul yöneticilerinin seçtiği dildir ve yalnızca İngilizce'dir. Bu konuda M.E.B. ve okul yöneticilerine büyük görevler düşüyor" şeklindedir.

Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerine yönelik sorular:

Araştırma sırasında İngilizce yabancı dil derslerinin sınıf öğretmenleri tarafından da verildiğine tanık olduk. Bu öğretmen adaylarının konuyla ilgili görüşlerini yansıtmanın da irdelenen sorunu bütün yönleriyle yansıtmak açısından yararlı olacağı düşünülmüştür.

Seçmeli derslerinizden birinde ikinci yabancı dil öğrenmek ister misiniz?

Evet : 24

Hayır : 18

Bulgular, öğrencilerin %57.1'inin seçmeli derslerinden birinde ikinci bir yabancı dil öğrenmek istediğini göstermektedir. Üniversitelerde şu anda uygulanan sisteme göre sadece birinci sınıfta muaf olmazlarsa birkaç saatlik bir yabancı dil dersi görmektedirler. Oysa Belçika üniversitelerinde iki yabancı dil zorunlu olarak okutulmaktadır. Üniversitelerde okutulan yabancı dil dersleri tekrar gözden geçirilmelidir. Öğretmen adayları yabancı dil bilmenin gelecekleri ve ülkenin gelişmesi için önemli olduğunun bilincindedirler.

Kalabalık sınıflarda İngilizce öğrenimi gördüğünüz düşünülürse, bunun yerine sınıf mevcudunun az olduğu Fransızca veya Almanca sınıflarında bu dillerden birini öğrenmeyi ister misiniz?

Evet : 23

Hayır : 19

Öğrencilerin yarısından fazlası (54.5), verimsiz bir İngilizce dersi almaktansa başarılı bir Fransızca veya

Almanca dersi almayı tercih etmektedirler. Gençlerin bu düşünceleri

yabancı dil öğretiminde yapılması gerekenleri çok açıkça anlatmaktadır.

Denek gruplarına yönelik ortak sorular:

Gelişmiş ve özellikle Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki okullarda en az iki ya da üç yabancı dil okutulmaktadır. Türkiye'de de bütün okullara ikinci zorunlu yabancı dil konulması konusunda ne düşünüyorsunuz?

	Yöneticiler	Veliler	Öğrenciler
a)Zorunlu 2.yabancı dil derslerinin liselere konulması yararlı olur	: 2	123	191
b)Zorunlu 2.yabancı dil dersleri İlköğ. 6. sınıftan itibaren konulabilir	: 4	261	324
c)Farketmez	: -	80	123
d)Gereksiz	: 1	47	61

Yöneticilerin %57.1'i zorunlu ikinci yabancı dilin ilköğretim 6. sınıftan itibaren, %28.5'i lisede konulmasının uygun olacağı görüşündeyken, sadece %14.2'si ikinci yabancı dili gereksiz görmektedir. Yöneticiler şu yorumlarda da bulunmuşlardır: "İkinci yabancı dil gereklidir ve zorunlu hale getirilmelidir. Böylece hem yabancı dil bilen bir toplum yaratılır, dünya ile daha rahat iletişim olanağı sağlanır hem de yabancı dil öğretmenleri kendi alanlarında istihdam edilir. Okutulmasında yarar vardır. Yabancı dil öğreniminin özendirilmesi gerekmektedir. Ancak şu anda uygulanan müfredat programında gereksiz ve fazla miktarda ders yükü varken ikinci yabancı dili öğretmekte zorluk çekeceğimiz bir gerçek." Velilerin yaklaşık %51'i zorunlu ikinci yabancı dilin ilköğretimin 6. sınıftan itibaren konulmasının uygun olacağı görüşündeler. Bunu iki önemli nedene bağlayabiliriz: Birinci neden çocuklar bu yaşlarda yeni bir dili daha rahat kavrar ve öğrenir. İkincisi ise, Türkiye'de ilköğretim zorunlu eğitim kapsamında bulunmaktadır, dolayısıyla çocuklarını liseye veremeyecek veliler de çocuklarının zorunlu eğitim

döneminde ikinci yabancı dil öğretiminden yararlanmasını istemektedirler. İkinci yabancı dilin liselere konulmasını uygun görenlerin oranı ise, %24 tür. Gereksiz görenlerin oranı sadece %9.1 dir. Öğrencilerin de %46.3'ü zorunlu ikinci yabancı dilin ilköğretimin 6. sınıftan itibaren, %27.1'i lisede okutulmasını istemektedir. Gereksiz görenlerin oranı ise sadece %8.8 dir. Okul yöneticileri, veliler ve öğrencilerin konuyla ilgili görüşleri aynı doğrultudadır. Farklı üç denek gurubu da zorunlu ikinci yabancı dil eğitiminin okullara mutlaka konulmasını ve ilköğretim 6. sınıftan itibaren okutulmasını uygun görmektedirler. İkinci yabancı dil eğitimi önce liselerde, ardından da ilköğretimin ikinci aşamasında yaygınlaştırılmalıdır. Durukafa'ya (2001:38) göre de İlköğretim 6. sınıftan itibaren, haftada 4 saat olmak üzere, ikinci yabancı dil dersi zorunlu ders olarak yer almalıdır. Ulusumuzun çıkarları ve gençlerimizin gelişmiş ulusların gençleriyle rekabet edebilmeleri açısından en az iki yabancı dil öğrenerek yetiştirilmeleri bir gereksinim haline gelmiştir. Avrupa Topluluğuna üye ülkelerde artık öğrenciler liseyi bitirdiklerinde üç

yabancı dil öğrenmiş olarak mezun olmaya başlamışlardır. Örneğin, Hollandalı lise mezunu Fransızca, İngilizce ve Almanca bilmektedir. Çünkü okul çağı, yabancı dil öğrenmek için en uygun dönemdir, bu nedenle farklı seviyede çeşitli diller o yaşlarda sunulmaktadır (Durusoy 2001:10). Fransa'da da benzer bir uygulama söz konusudur. Bizde ki ilkokul 1. sınıfa denk sınıfta anadil Fransızca ile birlikte ilk yabancı dil verilmeye başlanmakta, ilköğretim 7.sınıfa denk sınıfta 2. yabancı dil ve lisede de 3. yabancı dil öğretilmektedir. Yine Fransız üniversitelerinde de iki yıl boyunca bir yabancı dil eğitimi zorunludur (Güven 2001:36). Artık tek bir yabancı dilin yeterli olmadığı ülkemizde bu alandaki sorunların çözümünde pek ilerleme kaydedilmemesi üzücüdür (Ellez 2001:50). Sonuç olarak, Türkiye'deki okullarda da ikinci zorunlu yabancı dilin önce liselerde, ileriki yıllarda da ilköğretim 6.sınıftan itibaren okutulması yararlı olacaktır.

olarak okutulmasını yaygınlaştırmak daha yararlı olmaz mı? Açıklayınız.

Bu soruyu yöneticiler şöyle yanıtlamışlardır: "Çeşitli yabancı dillerin okullarda okutulması her bakımdan faydalı olur. Ülkemizin ileriki yıllarda Avrupa Birliğine gireceği düşünülürse bu uygulamaya mutlaka yer verilmelidir. Ne kadar çok dil öğretilirse, o kadar faydalı olur. Ancak bunu önce üst düzeydeki yetkililere ve görevlilere kavratmak gerekir." Yöneticilerden bir tanesi de yabancı dil eğitimi politikasını şu şekilde eleştirmektedir: "Süper A.B.D.'nin kullandığı dil İngilizce, süper olamazsak ta dilimiz süper olsun." Bu yönetici, yabancı dil eğitimi politikamızı çok güzel anlatmaktadır. Ertem de (2002:20-

21) aynı konuya dikkat çekerek, Amerika Birleşik Devletleri'nin teknik alanda kaydettiği gelişmelerle birlikte kültürel egemenliğini de tüm dünyada zorla kabul ettirmeye çalıştığını, ülkemizi yöneten kimi politikacıların da, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bu kültürel yayılmayı körüklediğini, okul yöneticilerinin de aynı bakış açısıyla öğrencilerine Fransızca seçtirmeyip sadece İngilizce'yi yabancı dil olarak sunduklarını vurgulamaktadır. Velilerin ise 312 (%57.8)'si, evet, elbette daha yararlı olur, diye yanıt vermişler ve şu açıklamalarda bulunmuşlardır: "Fransa ve Almanya' da çok sayıda insanımız yaşadığı ve bu ülkelerle bir çok ilişkilerimiz olduğu için bunların dillerini okutmamamız büyük eksikliklerdir. İngilizce ön planda fakat bu önemli diller de okutulmalı. Dil bilmenin öneminin daha da arttığı günümüzde bu dillerin okutulmasını okullarda yaygınlaştırmak gerekir. Birkaç dil bilmek, kültür ve turizm açısından kazançtır. Avrupa Birliği'ne aday olduğumuz şu günlerde diğer dillerin de okutulması çok önemlidir. Çünkü, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri daha da gelişeceğine göre bu dillere ihtiyaç daha da artacaktır. Çocuklarımızı Avrupa Birliği'ne hazırlamamız gerekir. Tek dile bağlı kalmadan, çocuklarımızın dışarıyla ilişkilerinde daha rahat ve sağlıklı bir iletişim ortamı olacaktır. Sadece İngilizce konuşan ülkelerle ilişkilerimiz yok" gibi açıklamalarda bulunmuşlardır. Yanıtlar, velilerin bu konuya ne denli duyarlı olduklarını ortaya koymaktadır. Öğrenciler de böyle bir uygulamanın çok yararlı olacağını vurgulamaktadırlar: "Bu sayede diğer ülkelerin dillerini de öğrenmiş oluruz. Özellikle Avrupa Birliği ülkeleri ile daha rahat iletişim kurarız. Ticarete ve turizmde büyük katkılar sağlar. Avrupa

Avrupa

Birliği'ne girmek istiyoruz, nasıl olsa Avrupa Birliği'nde bu dillerin hepsi ile tanışacağız, şimdiden öğrenmek daha yararlıdır. Türkiye artık yabancı dil sayısını artırmalıdır. Avrupa Birliği'nde bütün dillerin önemi büyüktür. Avrupa Birliği standartlarında bir eğitim çok yararlı olur." Sonuç olarak tüm denek grupları, birinci ve özellikle ikinci dil olarak Fransızca'nın okullarda okutulmasının yararlı olacağını vurgulamaktadırlar. Sadece güncel açıdan değil, aynı zamanda tarihsel açıdan da baktığımızda modern Türk kültürünün oluşmasında Fransızca'nın önemi yadsınamaz boyuttadır (Aksoy 1999:207-213). Avrupa Topluluğuna üye devletler, Avrupa'nın kültürel zenginliğini korumak için dilsel çeşitliliği de koruyacaklarını ifade ederek bunun üye ülkeler arasındaki kültürel, ekonomik, teknik ve bilimsel iş birliğini kolaylaştıracağını vurgulamışlardır. Bu amaçla Avrupa Parlamentosu da, yabancı dil programları ve topluluğun dillerinin yaygınlaştırılması ile ilgili kararlarda yabancı dil dersinin önemini belirtmiştir. Üye ülkeler, öğrencilerin zorunlu eğitim sürecinde iki yabancı dili, uygulamada da kullanacak bir düzeyde öğrenmelerini sağlayacak önlemlerin desteklenmesi için görüş birliğine varmışlardır (Durukafa 2001:36-38). Avrupa kıtasındaki dil politikası okul çağında tamamen dil çeşitliliğine doğru yol almaktadır (Durusoy 2001:10). Avrupa ülkelerinin eğitim sistemlerinin en belirgin özelliklerinden birisi ilköğretimden üniversiteye kadar çok sayıda dil seçeneği sunmalarıdır (Güven 2001:37). Almanya, İngilizce'den önce sınır ülkelerinin dilini yabancı dil olarak öğretmektedir (Durusoy 2001:10). "Hiçbir Avrupa ülkesinde yabancı dil olarak okullarda yalnızca İngilizce

öğretilmemektedir" (Durukafa 2001:39). Avrupa Topluluğuyla her konuda uyum yasaları hazırlığında olan Türkiye, yabancı dil eğitimi konusunda da bu gelişmelere uzak kalmaz. M.E.B.'nin dünyada ve Avrupadaki gelişmeleri, ülkemizin bulunduğu bölgenin koşulları ve jeopolitik durumunu dikkate alarak, okullarda okutulacak dilleri yeniden saptaması gereği ortaya çıkmıştır (Güven 2001:38).

Araştırma sonuçları göstermektedir ki, başta kırsal kesim olmak üzere kent merkezleri dahil bir çok okula birinci yabancı dil olarak Fransızca dersleri konulabilir, çünkü çok sayıda İngilizce öğretmen açığı bulunduğundan ya hiç yabancı dil dersi verilmemekte, ya da alan dışı öğretmenler derse girmektedir. Avrupa Birliği, 30 farklı dil seçeneğiyle okullarında yabancı dil eğitimi özendirilmektedir. Birliğe üye ülkeler, ilköğretim döneminde iki, bir de lisede olmak üzere öğrencilerine üç yabancı dil okutmaktadır. Anket sonuçları denek gruplarının da bu doğrultuda görüş ortaya koyduklarını göstermektedir. Ülkemizde de benzer bir uygulamaya geçilmesi yararlı olacaktır. Eğer Türkiye, Avrupa Birliği'ne girmekte gerçekten kararlıysa her alanda kendini geliştirmek zorundadır. Bu alanların birisi de eğitimidir. Biz de biran önce çok çeşitli yabancı dil eğitimi uygulamasına geçmeliyiz. Türkiye, eğitim sisteminde tek dil okutmaya mahkûm, geri kalmış bir ülke izlenimi vermemelidir.

Fransızca'nın dünyadaki kullanım alanları ve ülkemiz için önemi konusunda bilgilendirici faaliyetlerde bulunulmalıdır. Bu konuda medyayla da iş birliğine gereksinim vardır. Sadece anglo-amerikan kültürüyle iletişim

kurmak yerine, farklı diller aracılığıyla yararlı olacağı anlatılmalıdır. Kendi ulusumuz adına, küreselleşme adı altında ülkemiz gençliğine sadece İngilizce öğretilmesi ve İngiliz-Amerikan kültürünün etkisi altında kalarak yetişmeleri doğru bir yaklaşım değildir. Bunun yerine, hem kendi kültürümüzü hem de bir çok ulusun kültürünü tanıyıp çok yönlü yetişmeleri, gelecek açısından daha sağlıklı bir gelişme olacaktır. M.E.B.'nin hedeflerinden birisi de çok yönlü insan yetiştirmek ve zengin kültürlü bir toplum oluşturmaktır.

Anlamakta güçlük çektiğimiz bir konu da bizden Avrupa ile uyum konusunda her türlü istekte bulunan Avrupa'nın bu konuda herhangi bir istekte bulunmaması mı söz konusu, yoksa bu sorun M.E.B.'nin sadece İngilizce öğretme ısrarından mı kaynaklanmaktadır. Avrupa ile bütünleşmek isteyen Türkiye'nin dil politikasını anlamakta güçlük çekmekteyiz. Halbuki Türkiye, bu uyum sürecinde Avrupa dillerinin Türkiye'de okutulmasına karşılık Türkçe'nin de Avrupa ülkelerin dil politikası çerçevesinde yer almasını talep edebilir. Bu sayede bir yandan Türk insanı

Kaynaklar

1. Aksoy, E. (1999). Geçmişten Bugüne Türklere Yabancı Dil, *Frankofoni*, 11, 207-213.
2. Alper, S. (2000, 10 Ocak). Milliyet.
3. Çiçek, M. (1993). Fransızca üzerine, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Yüzüncü Yıl Üniv. Fen-Ed.Fak., Sayı:4, Cilt:4, 185-191.
4. Durukafa, G. (2000, 10 Ocak). Milliyet.

değişik kültürlerle tanışmanın daha Avrupalı ve Avrupa kültürünü her yönüyle tanıma olanağı bulurken, diğer yandan da Türkiye ve Türk insanı Avrupalı için yabancı olmaktan çıkar ve olumlu Türk kavramı yaratılmasına da katkı sağlanabilir.

Çalışmamız sırasında ortaya konan sorunların kökten ve kalıcı çözümü için, Türkiye'deki Fransızca bölümü öğretim elemanlarının, okullarda Fransızca'nın yabancı dil olarak okutulması ve yaygınlaştırılması konusunda ivedilikle M.E.B. ve Y.Ö.K. ile ortak bir çalışma yapmaları gerekmektedir. M.E.B., içinde bulunduğumuz bilgi ve iletişim çağında dünya ve ülke gerçekleri ve yetişmiş insan kaynaklarını göz önüne alarak, yeni bir yabancı dil eğitim projesi geliştirmeli ve okullarda okutulacak birinci ve ikinci yabancı dillerin daha gerçekçi ve günümüz koşullarına uygun bir planlamasını yapmalıdır. Sonuç olarak tek seçenekli yabancı dil eğitimi çağın gerçekleriyle bağdaşmamaktadır.

5. ----- (2001). İlköğretimden Yükseköğretime dek Yabancı Dil Öğretimi, *Anadili*, 23, 35-54.
6. Durusoy, G (2001). Avrupa Kıtasında Dil Politikası, *Anadili*, 22, 7-12.
7. Ellez, N. (2001). Dil Öğretimi mi Değişmeli, Biz mi Değişmeliyiz? *Anadili*, 22, 50-56.
8. Ertem, T. (2002). Türkiye Bağlamında Avrupa Dillerinin Öğretimi, *Dil Dergisi*, 112, 17-22.
9. Güven, H. (2001). Yurt Dışında İlköğretim, Ortaöğretim ve

- Üniversitelerde Yabancı Dil Nasıl Öğretiliyor, *Anadili*, 22, 34-40.
11. Ledbury, R. (2001). Modern Yabancı Diller ve Ulusal Müfredat Programı, *Anadili*, 22, 59-63.
 12. Özcan, H. (2001). Ulusal Dil – Yabancı Dil, *Anadili*, 22, 40-45.
 13. M.E.B. EARGED Tarafından 2000 Yılında Destek Verilmesi Planlanan Araştırma Konuları.
 14. M.E.B. EARGED Tarafından 2001 Yılında Destek Verilmesi Planlanan Araştırma Konuları.
 15. Milliyet, (2000, 13 Mart).
 16. <http://www.eurolang2001.org>
 17. <http://www.edufrance.fr>
 18. <http://culture.coe.int>